

הלכות מעשר

פאה פ"ח מ"ו לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח ומאכיל לבהמה לחי ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח וכו', וכבר הקשו למה לא נקט צמתני גם כך חילוקא דעד שימרח גם אדם מותר לאכול מהן עראי ופטור מן המעשרות. והנה יעו"ש צראשוניס שכתבו דגם היתרא דאכילת בהמה הוא משום דכל אכילת בהמה אכילת עראי היא, עיין צפירש"י צרכות דף ל"א ועוד צכמה דוכחי, אבל מ"מ ז"צ למה נקטה המשנה החילוק שבין קודם מירוח לאחר מירוח לענין אכילת בהמה ולא לענין אכילת עראי באדם גופי, ול"ע.

והנה ז"ל הרמב"ם צפ"ג ממעשר ה"ב וכשם שמוחר לאכול עראי מפירות שלא נגמרה מלאכתן כך מותר להאכיל מהן לחי ולבהמה ולעופות כל מה שירצה ומפקיר מהן כל מה שירצה קודם שיעשר ואם גמרו אעפ"י שלא נקבעו למעשר לא יפקיר ולא יאכיל לבהמה ולחי ולעופות אכילת קבע עד שיעשר ומותר להאכיל לבהמה עראי מן הטבל ואפילו בתוך הבית עכ"ל, הרי שחילק בין אכילת עראי דאדם ובין אכילת בהמה, דאכילת קבע דבהמה מותר רק עד גמר מלאכה ולא תליא בקביעות למעשר, אבל לענין אכילת עראי דאדם הלך הכל תלוי בקביעות למעשר וגם אחר שנגמרה מלאכתן כ"ז שלא נקבעו למעשר ע"י ראיית פני הבית וכדומה מותר לאכול מהן עראי כמבואר במשנה פ"ק דמעשרות וצמח"ס פ"ג שם ה"ב, ולענין אכילת עראי דבהמה פסק דאפילו אחר שנעשו טבל דהיינו שראו כבר פני הבית מ"מ מותר להאכיל לבהמה, והצ"ח צ"ה ערה, דס"ל להרמב"ם דצמח"ס שני דיגיס נפרדים יש צ"ה, דהא דאחר מירוח אסור להאכיל לבהמה וחי ועוף עד שיעשר חין זה שייך כלל לאיסורא דטבל רק משום חיובא דמעשר נגעו בה שכבר נתחייב להפריש מהם מעשר וכשם שאסור לו להפקיר עד שיעשר כך אסור לו להאכיל מהם

מהם לזהמה חי ועופות, והדברים מצוארים כן להדיא
 בדברי הרמז"ם הכ"ל שכללן יחד צדד איסורה לאיסורה דהפקר
 ולהאכיל לזהמה חי ועופות אכילת קצב, דכולהו משום חיוצא
 דמעשר קאחינו עליהו, וכיון שכן הכל הולך צדד רק אחר
 גמר מלאכה דדין חיוצא מעשר בגמר מלאכה חלי, ואינו ענין
 לזה דין קציעות שהוא לענין חלות שם עבל שבהפירות [ועיין
 ברמז"ם פ"ג ממעשר הכ"ה לענין פטורה דהקדש דהכל הולך
 רק אחר שעת גמר מלאכה דאז הוא שעת חוצתן ולא שעת
 קציעותן למעשר, וכ"ה ברמז"ם פ"ג מתרומות ה"ג לענין
 הדין דמעשר ראשון שהקדימו בשצלים פטור מתרו"ג דתליה
 רק במירוח ולא צרתיית פני הבית עיין במל"מ שם, והיונו
 משום דכל לענין חיוצא המירוח הוא המחייבן והכל הולך
 רק אחר מירוח בלבד], משא"כ לענין לאכול מהן עראי חי
 משום חיוצא דמעשר כל אכילת עראי שריא אפילו לאחר שכבר
 נתחייבו צמעשר, והא דחסור לאכול מהם עראי ח"כ הוא
 רק משום איסורה דעבל שאסור באכילה, וע"כ אין איסורה
 רק לאחר שנקצעו למעשרות שנעשו עבל, דלענין עבל אזלינן
 צדד קציעות ומקמי הכי לאו עבל הוא ואינו אסור עדיין
 באכילה, אבל לאחר שנגמרה מלאכתן עדיין לית צדד איסורה
 דעבל אף דכבר חייל צדד חיוצא דמעשר לא איכפת לן כלל
 לענין אכילת עראי דכל אכילת עראי לית צדד משום חיוצא
 דמעשר, וזהו ג"כ טעמא דמותר להאכיל לזהמה אכילת עראי
 אפילו צדד הבית, משום דלגבי צדד הכי לא איכפת לן
 באיסורה דעבל, ואחינו עליה עלה רק משום חיוצא דמעשר שנתחייב
 כבר לעשר ומשו"ז הוא דחסור לו להאכיל לזהמה או להפקיר,
 וזה ליתא באכילת עראי, וע"כ מותר להאכיל עראי לזהמה
 אף לאחר שכבר נקצע למעשר ונעשה עבל, וכמו דשרי לאדם
 לאחר מירוח וגמר מלאכה אף שכבר איכא עלי חיוצא לעשר
 כמו"כ שרי לזהמה לאחר שראה פני הבית, דדין עבל
 שבהפירות אינו מוסיף כלום לאסור להאכיל לזהמה.

ולפ"ז הרי מצואר היעצ מה דלא תנן לה לאכילת עראי
 לאדם צדד מתניי דפאה צדדילוקים שצין קודם
 מירוח לאחר מירוח, דכולהו הכי מתניי מענין חיוצא דמעשר
 קמיירי, דעד מירוח לא נשלם עוד חיוצא דמעשר והפקר
 ופאה פוערין צדד וגם מותר לו עוד להפקיר ולהאכיל לזהמה
 חי ועופות ואינו חייב לעשר מקודם, משא"כ לאחר מירוח
 דכבר נגמר חיוצא, אבל דין אכילת עראי לא תליא כלל
 בחיוצא דמעשר ולא משום חיוצא דמעשר הוא דאסרינן. לה
 לאחר מירוח, אלא משום דעבל אסור באכילה, וגם לא תליא
 כלל בגמר מלאכה וחיוצא דמעשר כי אם בקציעות למעשר
 להעשות עבל, א"כ אין זה מענין משנתנו, ולהכי לא תנן לה.